

DOI: 10.32347/2076-815x.2026.91.259-268

УДК 747

к.т.н., доцент **Сафронова О.О.**,
safronova.oo@knuba.edu.ua ORCID: 0000-0002-3887-4825,
доцент **Король В.П.**,
korol.vp@knuba.edu.ua, ORCID: 0000-0001-5474-5321,
Кравчук О.А.,
kravchuk.oa@knuba.edu.ua, ORCID: 0000-0002-2369-4899,
Плісс Н.А.,
pliss.na@knuba.edu.ua, ORCID: 0000-0001-5326-8009,
Київський національний університет будівництва і архітектури

ВПЛИВ СУЧАСНОЇ ПРОЄКТНОЇ КУЛЬТУРИ НА ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МЕТОДОЛОГІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ «ХУДОЖНЬО-ДЕКОРАТИВНЕ ОЗДОБЛЕННЯ ІНТЕР'ЄРУ»

Освітня програма «Художньо-декоративне оздоблення інтер'єру» орієнтована на надання здобувачам широкого спектру знань з образотворчого мистецтва в усіх його проявах і можливостях застосування в інтер'єрному просторі як засобу психологічного (в тому числі афективного) впливу на користувача, а також принципів дизайну інтер'єру, як контексту. У статті досліджуються теоретичні засади методології наукових досліджень освітньої програми «Художньо-декоративне оздоблення інтер'єру» з позицій вимог до творчої і проєктної діяльності. Метою дослідження є обґрунтування концептуального підходу до впровадження методології наукових досліджень в дисципліні освітньої програми з врахуванням соціально-філософського аналізу сучасних проєктних практик, що орієнтовані на потреби гуманізації середовища життєдіяльності. Застосовані методи дослідження: системно-літературний аналіз наукових праць, дотичних до тематики дослідження, аналіз і узагальнення інноваційних практик проєктування. Завдання дослідження: визначити тенденції сучасної проєктної діяльності; запропонувати міждисциплінарну модель методології досліджень, яка поєднує аспекти сучасного дизайну архітектурного середовища і мистецтвознавчих методів пізнання. За результатами дослідження розроблено концептуальні засади методології наукових досліджень у сфері художньо-декоративного оздоблення інтер'єру, що враховують соціальні, культурні та морально-етичні чинники в дослідницьких методах і стратегіях проєктування і орієнтовані на впровадження методів і стратегій людиноорієнтованого дизайну. Практичне значення дослідження полягає у розробці та обґрунтуванні міждисциплінарної методологічної моделі, що поєднує теоретичні й емпіричні підходи до рішення

питань художньо-декоративного оздоблення інтер'єру і сприяє розвитку творчих здібностей здобувачів.

Ключові слова: стратегія дизайн-мислення; емпатійний дизайн; творчі методи; проєктне навчання; людиноцентричний дизайн

Постановка проблеми. Освітня програма «Художньо-декоративне оздоблення інтер'єру» (магістерського рівня вищої освіти) розроблена в рамках галузі знань В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки» спеціальності В4 «Образотворче мистецтво та реставрація». Вже сама назва освітньої програми диктує необхідність міждисциплінарного підходу до формування освітнього процесу, орієнтованого на засвоєння широкого спектру знань з образотворчого мистецтва в усіх його проявах у відповідності до галузі знань, а також розгляд об'єкта мистецтва як елементу афективного впливу на користувача інтер'єрного простору, а також розуміння теоретичних засад дизайну інтер'єру, як контексту. До найпоширеніших інноваційних технологій, що використовуються в процесі підготовки майбутніх фахівців, належать: проєктне навчання, інтерактивне, активне, проблемне та діалогове навчання, а також різноманітні тренінгові технології [1]. Необхідною складовою освітніх програм магістерського рівня є засвоєння методології і сучасних методів наукового пізнання, які широко використовуються як в проєктних дослідженнях так і в процесі засвоєння дисциплін кафедри.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання методології як науки в сучасному контексті широко розглядається в науковій літературі, в тому числі вітчизняними авторами. У дискурсивному аналізі дизайну, як і інших галузей знань, загально-прийнято розрізняти кілька рівнів методології: 1) філософська методологія, що визначає фундаментальні засади пізнання і буття; 2) загальнонаукова методологія, яка формує універсальні принципи наукової діяльності; 3) конкретно-наукова методологія, орієнтована на певну галузь знання; 4) рівень процедур і методик, що забезпечує інструментарій дослідження. Цю багаторівневу структуру запропоновано розглядати як ієрархію смислів, де верхні поверхи – філософська методологія – визначають «горизонти можливого», тоді як нижні – процедурні методики – конкретизують рух пізнання [4].

Як свідчать соціологічні дослідження ряду авторів [11; 14] наразі в практичному полі проєктної діяльності спостерігаються різноманітні методи проєктування та співпраці: від автоцентричних до орієнтованих на користувача, що відрізняються за мотивацією та прагненнями розробника. Більшість дизайнерів працюють у міждисциплінарних командах, що характеризуються постійним обміном досвідом з багатьма професіями, зокрема у сфері

комунікацій. Елементами, що враховувались в дослідженні [14], були характеристики проєкту (включаючи бюджетні, технологічні та часові обмеження, а також його контекст), особистісний склад залучених команд, рівень статистичної помилки. Автоцентровані установки, на думку автора, розглядають проєктувальника як архетипного користувача, а його/її сприйняття – як репрезентативне для цільової групи. Тоді як користувачецентричні установки зосереджені на інтеграції користувача в процес проєктування та впровадження інтеграційного нелінійного алгоритму проєктування. Автор пропонує розглядати креативність колективної творчості при розробці інноваційних проєктів, як «розподілену» між учасниками проєкту, а також підкреслює відсутність наразі кількісних методів вимірювання афективного впливу дизайну на користувача.

Культурі проєктної, як і творчої діяльності загалом, в умовах сучасного етапу розвитку суспільства присвячена стаття [2]. В основі запропонованої автором класифікації проєктів лежать такі критерії як домінуюча в проєкті діяльність (дослідницька, пошукова, творча, рольова, інформаційно-прикладна); предметно-змістова складова (моно– або міжпредметні проєкти); характер координації проєкту (з відкритою координацією або з прихованою координацією), тощо. В роботі обґрунтовуються різні форми впровадження проєктної діяльності в навчальний процес, як необхідної умови розвитку креативності здобувачів при максимальному наближенні процесу навчання до практики, що дозволяє здобувачам освіти поступово підготуватися до майбутньої професійної діяльності.

В роботі [8] досліджуються сучасні тенденції та перспективи розвитку культурних і креативних індустрій у закладах вищої освіти України, а також роль цих індустрій у формуванні нових підходів до навчання, розвитку інновацій та стимулюванні творчого потенціалу студентів. Пропонується чітка ієрархічна структура існуючих стратегій впровадження інновацій в навчальний процес.

Метою публікації є обґрунтування теоретичних засад методології наукових досліджень, як обов'язкової дисципліни освітньої програми «Художньо-декоративне оздоблення інтер'єру» на основі аналізу наукових джерел, сучасних стратегій і практик дизайн-проєктування, що пропонуються різними школами дизайну, а також сучасного стану досліджень творчої діяльності загалом.

Основна частина. Культура проєктної як і творчої діяльності в умовах сучасного етапу розвитку суспільства (за різними визначеннями: інформаційного, суспільства постмодерну, ризику, мережевого суспільства і суспільства знань) базується на кількох динамічних явищах: злиття

інформаційно-комунікаційних технологій та культурних індустрій, повсюдної присутності комунікаційних продуктів у приватній, публічній та професійній сферах, терціаризації сучасних західних економік. Ця терціаризація спонукає учасників процесу проєктування шукати засоби для диференціації своїх ідентичностей, продуктів, послуг та комунікації [14].

До характерних рис сучасного проєктування можна віднести наступні: перехід від лідерського повчання до дослідження і розуміння потреб людини (людиноцентричний, людиноорієнтований, емпатійний дизайн), в тому числі і естетичних; удосконалення формальної мови представлення дизайн-проєктів у зв'язку з розвитком комп'ютерних технологій; розгляд об'єкту дизайну у взаємодії з навколишнім середовищем (концепція сталого розвитку, екодизайн); перехід від проєктування за прототипами до концептуального проєктування [6]. Розглядаючи питання людиноцентричного дизайну не можна оминати ім'я Генріха Саноффа, роботи якого передували поняттю партисипативного підходу в архітектурному проєктуванні середовищних об'єктів, як діяльності, в яку залучені різні соціальні групи користувачів поряд з архітекторами, інвесторами і адміністративними органами управління. Такий комплексний науковий підхід до проєктування, що ґрунтується на ітеративності прийняття рішень з метою забезпечення фінансової та соціальної стійкості проєкту за рахунок повноцінної участі зацікавлених сторін, вважається найбільш аргументованим і стратегічно витриманим [5; 18].

Походження терміну «орієнтований на людину дизайн» зазвичай пов'язують з роботами дослідної лабораторії Дональда Нормана Каліфорнійського університету в Сан-Дієго (1980 рр.) в області розробки інтерактивних комп'ютерних систем. Надалі у міжнародному стандарті ІСО 9241-210: 2010, «Ергономіка взаємодії людина- система. Частина 210. Людиноорієнтоване проєктування інтерактивних систем» було задекларовано шість характеристик процесу проєктування інтерактивних комп'ютерних систем, орієнтованих на людину (людиноцентричних), де проєктування розглядається як ітеративний процес колективної творчості з залученням фахівців з навичками і знаннями з різних галузей знань, і обов'язковою участю користувача [6; 12; 16].

Стратегія дизайн-мислення, що ґрунтується на принципах колективної творчості і пропагується Стенфордом, IDEO, Інститутом Хассо Платтнера та Британською радою з дизайну, застосовується різними професіями, її методи можуть варіюватися з кожним проєктом та залученими особами [16;17]. Умовно методи, націлені на формування нових ідей на передпроектній та проєктній стадіях інноваційного циклу можна розділити на три групи: методи психологічної активізації мислення; методи систематизованого пошуку; методи

спрямованого пошуку. Перша спроба детального описання методів – в книзі Тіма Брауна, одного з розробників стратегії [16]. Надалі, з розширенням поля впровадження, в тому числі в навчальний процес, методи, як і сама стратегія, набули подальшого розвитку і уточнення [11; 16; 17]. У центрі стратегії – робота в команді, як обов'язкова умова розкриття креативних здібностей учасників, залучення як замовників так і споживачів до командної роботи, активне застосування найрізноманітніших методів соціологічних або маркетингових досліджень для досягнення емпатичного розуміння користувача і його потреб на стадії передпроектних досліджень, ітеративний процес пошуку рішень з використанням методів колективного пошуку ідей до тих пір, поки тестування прототипу користувачем не дасть позитивного результату [6; 15; 16; 17]. Витоки сучасних методів і методик, що застосовані у «дизайн-мисленні» ми бачимо у роботах фахівців з психології творчості і художнього конструювання, які були узагальнені свого часу в фундаментальній роботі Дж. К. Джонса ще у 80-х роках минулого сторіччя. Запропоновані автором стратегії, як і стратегія дизайн-мислення можуть включати перманентну оцінку проміжних етапів проектування [6; 13].

Одним із широко використовуваних інструментів людиноцентричного дизайну, є створення узагальнених вигаданих персонажів, що мають усі риси споживача (користувача), необхідні для розробки продукту або послуги. При розробці дизайн-проекту враховуються особисті вподобання цього уявного персонажу. Важливо відмітити, що ідея створення вигаданих персонажів теж не є новою. Вона мала місце, як складова передпроектного аналізу в студентському архітектурному проектуванні ще за радянських часів. Але наразі стратегія набуває свого розвитку, удосконалюються методики соціологічних досліджень, направлені на отримання структурованої інформації про різні аспекти потреб користувача залежно від його особистісних психологічних характеристик. Набувають розвитку технології розробки класифікацій користувачів за психологічним портретом (психотипом) і відповідною системою їх вподобань щодо організації середовищних процесів і стилістичних рішень широкого спектру просторів – від міського середовища загалом до особистісного середовища житла. Так, професор Ю.М. Ковальов на основі проведених досліджень пропонує при створенні простору життєдіяльності орієнтуватись на потреби узагальнених психотипів: «споглядачів», «егоїстів», «борців», «підприємливих дослідників», тощо [3]. В роботі [9] жителі міста поділені на селян, громадян, городян, урбодян. Залежно від належності до того чи іншого психотипу, пропонується рівень потреб і уподобань, що максимально відповідають психологічному і фізіологічному комфорту особистості. При створенні громадського простору різного функціонального призначення

важливим стає врахування потреб всіх категорій користувачів простору залежно від їх ролі у середовищних процесах. В той же час інформативність емоційно-естетичного аспекту архітектурного середовища проявляється в його насиченості «емоційно забарвленими» елементами для створення драматичних ефектів, що впливають на сприйняття [7; 12]. У зв'язку з цим отримали розвиток стратегії організації архітектурного середовища, направлені як на забезпечення поліфункціональності простору, що передбачає різноманітність місць на будь-який смак для надання відчуття стабільності і комфортності, так і на підвищення його «видовищності», результатом яких є симуляція залучення людей у свого роду зрежисований спектакль. Сценарний підхід до дизайну середовища дозволяє перетворити споживача в учасника яскравої дії, а твори художньо-декоративного мистецтва, як акценти в інтер'єрі стають елементами не тільки афективного, але і довготривалого психологічного впливу, підтримуючи атмосферу простору [7]. Засвоєння таких стратегій, методів і методик стають потужним інструментом не тільки для студентів на шляху формування їх світогляду, поняття необхідності емпатійного розуміння складності і варіативності можливих рішень, доцільності використання стратегій колективної творчості, але і для фахівців з художньо-декоративного оздоблення середовища у їх практичній діяльності.

Орієнтація на засвоєння загальнонаукових і спеціальних методів дослідження на різних етапах проєктування художньо-декоративного оздоблення інтер'єру, надання студентам теоретичних знань і практичних умінь щодо сучасних науково обґрунтованих стратегій проєктування, впровадження і апробація творчих методів в навчальний процес, формують вектор загальних і фахових компетентностей дисципліни «Методологія наукових досліджень» освітньої програми. В той же час, необхідною складовою підготовки магістра образотворчого мистецтва, реставрації є оволодіння системою методів мистецтвознавчого аналізу від загальних до конкретнонаукових, як-то компаративним, семіотико-герменевтичним, іконологічним, формальним, стилістичним, методом інтерпретацій та ін. [10], які є науковою основою їх майбутньої педагогічної, творчої і проєктної діяльності. Практичні навички застосування цих знань удосконалюються в процесі виконання індивідуальних завдань образотворчих дисциплін освітньої програми, проєктування художньо-декоративного оздоблення інтер'єру, а також в процесі написання кваліфікаційної роботи магістерського рівня.

Висновки. Визначений ряд тенденцій розвитку методології дизайн-проєктування середовища життєдіяльності. Показано, що поряд з ітеративними стратегіями, побудованими на командній роботі, розкритті креативних здібностей учасників проєкту, удосконалюються також методи, направлені на

поглиблене вивчення користувача для визначення рівнів його потреб і уподобань, що максимально відповідають психологічному і фізіологічному комфорту. Визначено, що теоретичними засади методології наукових досліджень освітньої програми «Художньо-декоративне оздоблення інтер'єру», є інтегровані знання з загальнологічних і спеціальних методів дослідження в сучасній проєктній і образотворчій діяльності. Розуміння сучасних стратегій проєктування, впровадження їх в навчальний процес є необхідною складовою курсу, як і застосування творчих методів в проєктній діяльності.

Список літератури

1. Волотовська, Т.П., Єпик, Л.І. і Лемешева, Н.В. 2024. Роль ІКТ та інновацій у підготовці майбутніх фахівців в системі вищої освіти. *Академічні візії*. 28 (Лют 2024) С. 1–13 DOI:<https://doi.org/10.5281/zenodo.10653952>
2. Волошина Оксана, Зелінський Віталій Роль проєктної технології у підготовці майбутніх фахівців до професійної діяльності *Вісник науки та освіти* 2023. № 5(11) С. 423-435 [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-5\(11\)-424-435](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-5(11)-424-435)
3. Мхітарян Н.М., Ковальов Ю.М., Малік Т.В., Сафронов В.К., Сафронова О.О. Дизайн середовища міста: багатокритеріальна оптимізація та розумні технології: підручник. Київ: Наукова думка, 2021. 6208 с.
4. Ригова, Ірина. Методологія дослідження дизайну як соціального феномену. HUMANITIES STUDIES: Collection of Scientific Papers / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia: Publishing house «Helvetica», 2025. 24(101). Р. 215–226 doi: <https://doi.org/10.32782/hst-2025-24-101-23> дизайн
5. Сафронова О. О. Аналіз розвитку і впровадження концепції партисипативного підходу до дизайну архітектурного середовища м. Києва. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*. КНУБА, 2017. № 47. С. 391–398.
6. Сафронова О.О. Особливості методики Design Thinking як сучасної стратегії проєктування в контексті дизайну середовища. *Теорія та практика дизайну*. Київ, 2017. № 13. С. 202–216.
7. Сафронов В., Сафронова О. Деякі аспекти формування інформаційно-емоційної складової дизайну архітектурного середовища. *Сучасні проблеми Архітектури та Містобудування*, 2022. 63 100–109. <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2022.63.100-109>
8. Тадля О.М. Культурні і креативні індустрії в закладах вищої освіти України: сучасні тенденції та перспективи розвитку. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: наук. журнал*. 2024. № 4. С. 98–105
9. Тімохін В.О. Архітектура міського розвитку. 7 книг з теорії містобудування. Київ: КНУБіА, 2008. 629 с.
10. Ямницька, Т.О. Опис, аналіз й інтерпретація творів декоративно-прикладного мистецтва. *Мистецтво та освіта*, 2019 1(91). 39–45. <https://doi.org/10.32405/2308-8885-2019-1-8>
11. Bender-Salazar R. Design thinking as an effective method for problem-setting and needfinding for entrepreneurial teams addressing wicked problems. *J Innov Entrep*. 2023. 12. 24 (). <https://doi.org/10.1186/s13731-023-00291-2>
12. Ekman Paul, *Gefühle lesen. Wie Sie Emotionen erkennen und richtig interpretieren [Reading emotions. How to recognise and correctly interpret emotions]*. Heidelberg, Spektrum, 2014. DOI: 10.1007/978-3-662-53239-3
13. Ergonomics of human-system interaction Part 210: Human-centred design for interactive systems Withdrawn (Edition 1, 2010). New version available: ISO 9241-210:2019

14. Henke, Niklas. (2022) Corporal Implications of Design Practices and Methods. *Approches Théoriques en Information-Communication (ATIC)*, N° 4. DOI: 10.3917/atic.004.0073
15. Joost Gesche, Bredies Katharina, Christensen Michelle, et al., *Design as research. Positions, arguments, perspectives*. Basel, Birkhäuser, 2016. DOI: 10.1515/9783035607383
16. Kelley Tom, *The art of innovation. Lessons in creativity from IDEO america's leading design firm*. New York, Doubleday, 2001.
17. Kogan Anne-France, Andonova Yanita, «De quoi la créativité est-elle le nom? [what is creativity about?]». *Communication*, 2019. 36. №1. DOI: 10.4000/communication.9647
18. Sanoff H. Multiple Views of Participatory Design. *International Journal of Architectural Research*. 2008. Vol. 2. Issue 1. P. 57–69.

Candidate of technical sciences, Associate professor **Olena Safronova**

Associate Professor **Volodymyr Korol**,

Senior Lecturer **Oksana Kravchuk**,

Senior Lecturer **Natalia Pliss**

Kyiv National University of Construction and Architecture

THE INFLUENCE OF CONTEMPORARY PROJECT CULTURE ON THE THEORETICAL BASIS OF THE METHODOLOGY OF SCIENTIFIC RESEARCH IN EDUCATIONAL PROGRAMS «ARTISTIC AND DECORATIVE INTERIOR DESIGN»

The educational program "Artistic and Decorative Interior Design" aims at providing applicants with a wide range of knowledge about the fine arts in all its forms and the possibilities of using a means of psychological (including affective) impact on the visitor in the interior space, as well as the principles of interior design as a context. The article considers the theoretical foundations of the methodology of scientific research of the educational program "Artistic and Decorative Interior Design" from the point of view of the requirements for creative and project activities.

The purpose of the study is to substantiate the conceptual approach to the implementation of the methodology of scientific research in the disciplines of the educational program. It also involves the socio-philosophical analysis of modern design practices that are focused on the needs of humanization of the living environment. Application of research methods: system and literary analysis of scientific works related to the research topic, analysis and generalization of innovative design practices. Research objectives: to identify trends in modern design activity; to propose an interdisciplinary model of research methodology that combines aspects of modern design of the architectural environment and art history methods of cognition. Based on the study's findings, conceptual foundations for a research methodology in the field of artistic and decorative interiors were developed. These foundations consider social, cultural, moral, and ethical factors in research

methods and design strategies, focusing on the implementation of human-centered design methods and strategies. The practical significance of the study lies in the development and validation of an interdisciplinary methodological model that combines theoretical and empirical approaches related to the artistic and decorative interior design issues that contribute to the development of students' creative abilities.

Keywords: design thinking strategy; empathic design; creative methods; project-based learning; human-centered design

REFERENCES

1. Volotovska, T.P., Yepik, L.I., and Lemesheva, N.V. (2024). The role of ICT and innovation in training future specialists in the higher education system. *Academic Visions*, 28 (Feb 2024), 1–13 DOI:<https://doi.org/10.5281/zenodo.10653952> {in Ukrainian}
2. Voloshina, O., Zelinsky, V. (2023). The role of project technology in preparing future specialists for professional activity. *Bulletin of Science and Education*, 5(11), 423–435 [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-5\(11\)-424-435](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-5(11)-424-435) {in Ukrainian}
3. Mkhitaryan, N.M., Kovalov, Yu.M., Malik, T.V., Safronov, V.K., Safronova, O.O. (2021). *City environment design: multi-criteria optimization and smart technologies: textbook*. Kyiv: Naukova Dumka {in Ukrainian}
4. Ryzhova, Iryna. (2025). Methodology of researching design as a social phenomenon. *HUMANITIES STUDIES: Collection of Scientific Papers / Ed. V. Voronkova*. Zaporizhzhia: Publishing house «Helvetica», 24(101), 215–226 doi: <https://doi.org/10.32782/hst-2025-24-101-23> design {in Ukrainian}
5. Safronova O.O. (2017). Analysis of the development and implementation of the concept of a participatory approach to the design of the architectural environment of Kyiv. *Contemporary problems of architecture and urban planning*, KNUBA, 47, 391–398. {in Ukrainian}
6. Safronova O.O. (2017). Features of the Design Thinking methodology as a modern design strategy in the context of environmental design. *Theory and practice of design*, Kyiv, 13, 202–216. {in Ukrainian}
7. Safronov, V., Safronova, O. (2022). Some aspects of forming the informational and emotional component of architectural environment design. *Contemporary Problems of Architecture and Urban Planning*, 63, 100–109. <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2022.63.100-109> {in Ukrainian}
8. Tadla, O.M. (2024). Cultural and creative industries in higher education institutions of Ukraine: current trends and prospects for development. *Bulletin of the National Academy of Culture and Arts Management: scientific journal*, 4, 98–105 {in Ukrainian}

9. Timokhin V.O. (2008). Architecture of urban development. 7 books on urban planning theory. Kyiv: KNUBiA. 629 p. {in Ukrainian}
10. Yamnytska, T.O. (2019). Description, analysis, and interpretation of works of decorative and applied art. *Art and Education*, 1(91), 39–45. <https://doi.org/10.32405/2308-8885-2019-1-8> {in Ukrainian}
11. Bender-Salazar, R. (2023). Design thinking as an effective method for problem-setting and needfinding for entrepreneurial teams addressing wicked problems. *J Innov Entrep*, 12, 24 <https://doi.org/10.1186/s13731-023-00291-2> {in English}
12. Ergonomics of human-system interaction Part 210: Human-centred design for interactive systems Withdrawn (Edition 1, 2010). New version available: ISO 9241-210:2019 {in English}
13. Heidi, Yip. (2025). Visual art and emotional perception: a qualitative analysis of aesthetic elements and human response. *International Education and Research Journal (IERJ)*, 11(10). <https://doi.org/10.5281/zenodo.17531124> {in English}
14. Henke, Niklas. (2022) Corporal Implications of Design Practices and Methods. *Approches Théoriques en Information-Communication (ATIC)*, N° 4. DOI: 10.3917/atic.004.0073 {in English}
15. Joost, Gesche, Bredies, Katharina, Christensen, Michelle, et al. (2016). *Design as research. Positions, arguments, perspectives*. Basel, Birkhäuser. DOI: 10.1515/9783035607383 {in English}
16. Kelley, Tom. (2001) *The art of innovation. Lessons in creativity from IDEO america's leading design firm*. New York, Doubleday {in English}
17. Kogan, Anne-France, Andonova, Yanita. (2019). «De quoi la créativité est-elle le nom? [what is creativity about?]» *Communication*, 36, №1. DOI: 10.4000/communication.9647 {in English}
18. Sanoff H. (2008). Multiple Views of Participatory Design. *International Journal of Architectural Research*, Vol. 2, Issue 1, P. 57–69. {in English}